מכללת מבשרת ירושלים

רבינו אשר

המאור הגדול נור החכמים רבינו אשר הרא"ש, נולד באשכנו בשנה העשירים לאלף הששי לאביו הרב ר' יחיאל שהי מגדולי הדור ובעל מקובל, חתן רבינו אליעזר כר נתן הראב"ן, ולמד מאביו ואנל רבו המובהק רבינו מאיר המהר"ם מרוטנבורג ביחד עם רגינו בעל המרדכי, ועלה לגדולה עד שנעשה לרבן של כל בני דורו, וכשפרלה, בשנח ה' ע"ג הרג ואבדון רח"ל וכמה אלפים מבנ"י נהרגו עקה"ש, ברח מאשכנו, הוא וביחו והלך נע חד שבא לעיר מונטפילר בלרפת אך לא רלה לשבת שם כיון שראה שהיי היהודים לומדים חכמת חילונות מאס בהם והלך לעיר טולטילא חשר בספרד ושם נכחר לר"ת לת"מ רבינו יונה החסיד, ומכל פנות הארך נהרו אליו חלמידים רבים, הוא הי' מקנא קנאת ה' נגד המשכילי ופילוסופי דורו וחתך רבינו אבא מארי הירחי מחלמי לוניל בע"ם מנחת

קנאות, והוא ורבינו הרשב"א עשו הגה״ה

קמות, ויהוט זו כינו הלשכ מ ששו חרם על הלומדי חכמת חילונות כי הגדול ר' שכאל מקרמדיר וילן סכנה גדולה הוא לדורות, ויהי כי ארכו הימים אחרי הרי"ף והרמצ"ם נשמ"ח מרומת הדשן, והי סמון לדורו

ראה הרא"ש כי נתוספו דעות חכמי לרפת אשכנו וספרד ועל ידיהם נחחדשו ונשחנו כמה וכמה הוראות עמד וכתב חיבור גדול והוא כולל ספר האלפסי והוסיף עלי עוד בעלי תוס' ושאר דברי חכמים, מלבד מה שנחחכם 'משלו בפלפולו,

דברי חמודות מוה"ר ר' יום טוב ליפתאן הלה העללער, נולד לאחר פטירת אביו

הר"ר נתן ז"ל כשנ' ה' של"ט, ונתגדל על ברכי זקנו הרה"ג ר' משה הלרי וואלירשטיין ראב"ד במדי' אשכנו, מגזע רבינו נמן בעל הערוך, ולמד אלל המהר"ל מפראג, והגאון ר"י גינלבורג ואלל הג' בעל עוללות אפרים אב"ד פראג, ובעודו בן ח"י שנה הי וחלל הג' בעל עוללות אפרים אב"ד פראג, ובעודו בן ח"י שנה הי' למו"ץ ור"מ שם, דיא שמו הלון וגדול, ונשא נכדת הג' ר' אהרן מו"ץ ור"מ שם, דיא שמו הלון וגדול, ונשא נכדת הג' ר' אהרן מו"ץ ור"מ שם, דיא שמו הלון וגדול, ונשא נכדול מוס' יו"ט על המשניות, בשנת שפ"ד נמקבל לאב"ד ניקלשבורג, ואחר שנה לאב"ד בוויען, ובשנ' שפ"ז נכחר לראב"ד בפראג ושם נהג נשאחו במקיפות ולא כשא פנים בחורה אפי' וגד גדולי השני ובעבור זאת הי' לו שונאים הרבה שרדפוהו בלי חמלה, ובשנת שפ"ט קמו אום הי' לו שונאים הרבה שרדפוהו בלי חמלה, ובשנת שב"ש קמו למשר בשלאלות נחושת ולהוליכו למשפע הגדולה בוויען, שהי' לאסרו בשלאלות נחושת ולהוליכו משפע פרנסי דק"ק וויען, ובתוכם גם שרים של הנכרים שהכירו את ערוב הרם, וידעו שבעלילת דברים האשימוהו, וכי נקי הוא מכל שנו ופשע, הלילו אותו מתשפע מות, ובכ"ח מנ"א לא מבית האסורים אך

שאסור לקנות רבנות בכסף מהשר של העיר, אך עמד בתקפו בקנאת ה' לבא־ות וראו כולם כי לדיק דשר הוא דיראו ממנו, כל ימיו הי' עוסק במס"ינ על חיבוריו, שימלא הארץ דעה, וכתב ס' טוב טעם על פי' רבינו בחיי, דרכי הוראה, תורת האשם על תורת הקטאת, מלבושי יו"ט והוא השגות על בעל של מיכוריו, שימנה המרץ דשה זמוב ש שול שעם של פי דכים למרת אות המסט של החוד מחוקאל, ופיי של בחינת העולם, והרבה שו"ח ועוד שתי הלבושים, פרשת החודש עה"ל קדה"ח מהרמב"ם, לורת הבית על בנין ביהמ"ק, וגנואות יחשקאל, ופיי של בחינת העולם, והרבה שו"ח ועוד שתי ספרים שהן שלש, עשה, על הרא"ש ז"ל והוא שי דברי ממודות אשר הי' נקראת מקדם לחם ממודות ע"ש הלחם שהוא מוכרת ביותר לקיום כל דין ודין, באשר הוא ישפוע אליבא דהלכתא ע"פ סחימות חבור הרא"ש, והוסיף משלו חדושין מזוקקות וגם לרבות רכוחים עם שאר דברי האחרונים:

קרבן נתנאל

הגארן כ' נתנחל ווייל נולד למשפחה מיוחסת בישרחל, לחביו הג' מוה"ר נפתלי ב"ר משה מאיך נכד הגאון בעל שו"ח מקר"י ווייל מגזע המהר"ם מרוטובורג, בוויילערשטאט באשכנו, והי' לחלמיד מובהק אנל גיסו הג' בעל אשל אברהם, והי' מדייני מו"ש בפראג, ואח"כ נבחר לחב"ד ור"מ בקחרלסוים וכל מדי׳ בחדען ושם חיבר ספרו קרבן נתנאל על פי׳ הרא"ם ואחריו נדפס ספר נחיב חיים על הט"ז ומג"א וגם כתב שו"ת ודרשות על הפרשיות בס' תורת נתנאל, ובפסח שני בשנת ה'

מקכ"ט עלחה נפשו השמימה: חמנו של הכניה. ובאמצע למודו א"ל הג' מהרש"ק, כאם יקשה הרב שלך רזו וזו, מאמר לפניו מירון כזה, וכן הי' כמה פעמים, ויהי ממחרת בשעת הדרשת הקבה הרב שלך רזו וזו, מאמר לפניו מירון כזה, וכן הי' כמה פעמים, ויהי ממחרת בשעת הדרשה הקבה הרב ממש כמו שאמר האורח הקפון האברך במשובתו והוטב בעיני הגאון, והנה בפעם השלישי אחר שהודה שכל דברו המה מחידושיו של אורח א' שבא להם על החג, אז א"ל הגאון ח" ראשי של מעדי ר' שמואל הוא, ומיד שלם אחר שבא להבי ובית במחרה הרבין מורה ברבים, הלך ונסוע עד שקבע ישיבתו באום בולח ברכת הובית למבירה קהילות עד אשר הראש ומיר, וברל במחר הדרשה אורה ברבים, המונים, וברכת שמואל, גוכם הובת, ומפארה שמואל, והוא הנה וחדשים על הראש ומיר ברבים, אמונח שמואל, ברכת הובת השפרה הוא ביותר במולח ב

בנו הג' המקו' בעל קב הישר, ובשנת ה' תל"ו י"ט חמח נח נפשי' בעיר חמעלניק באמלע אסיפה שהי' בעיני הארבע ארצות, ומנו"כ שם: פלפולא חריפתא

הרב בעל חוספות יו"ט, חיבר את זה כשהגיעו לשנת בינה, ארבעים שנה ליתי חיי, והוא ביאור בגפ"ת על פיי הרא"ש לסדר נדקין ומרגלא בפומא דבי מדרשא, שמי שאינו מערון בפירושו על נדקין הרי הוא חובל ומזיק לנפשו, ורק עוד חלק א" על ברכות וחולין ושאר תכל הלק"ט שעשה על פסקי הרא"ש, וע"כ אזרו חיל הרב בעל קרבן נתנאל, והרב בעל עטרת פז, וחיברו על פסקי הרא"ש, וע"כ אזרו חיל הרב בעל קרבן נתנאל, והרב בעל עטרת פז, וחיברו על פסקי הרא"ש, וע"כ אזרו חיל הרב בעל קרבן נתנאל, והרב בעל עטרת פז, וחיברו על פסקי הרא"ש, וע"כ ספר אחת הנק' מגילת איבה, אשר בו יסופר רוב לרוחיו, ונותן שבח ושירה על חסדי המקום ב"ה שהצילו:

קיצור פסקי הרא"ש

הגאון ר' יעקב בעל הטורים כא בזה החיבור לעשות פירוש בטוב טעם ודעת אך בלשון קלרה ע"פ סימנים לפי סדר המסכתא הגאון ר' יעקב בעל הטורים כא בזיל בפירושו הג' של אביו הגאון ז"ל (וליומר פרשת גדולמו עי' לקמן בחיבורו הג' ארבעה טורים):

להיות פירוש על הש"ם ומלכד ואת עשה עוד פי׳ הנק׳ חום׳ הרא"ש על כל הש"ם אך רק על קלת מסכת' נדססו, והם בנויים על תוספות שאנץ, וגם פני למשניות זרעים, וטהרות עשה, ושו"ת וס' אורחות חיים הנק' לוואת הרא"ש, והוא דרכי מוסר והדרכה, שמונה בנים חכמים גדולים וקדושים הי' לו רבינו יחיאל בכורו שנפטר ביתי עלותיו, ובא בחלום לאביו, וא"ל שהי' ראר להיוח מבני עלי' אלא שדחפוני מפני שלא הי׳ לי בנים, ור׳ שלמה החסיד, ונפ׳ גם הוא על פני אביו, ואחריו רבינו יעקב בעל הטורים, רבינו יהודה הי׳ הרביעי, והוא חיבר את ספר חקת החורה, וחקת שמים, ואחר פטירת אביו נמנו אותו יושבי טולטילא על כסא אביו, ובסוף ימיו רצה לעזוב העיר ויהומו כל העדה ועשו פשרה לחת לו פי שנים ממה שהי' נוחנין מקדם ונשחעבדו חותו לעד עשר שנים וכו', רבינו אליקום, אשר חיבר ספר המנהג, והי' חחן ר' אברהם בר נתן הירחי, זקנו של המרדכי, ר' משה, ורבי אלעזר ואת ר' שמעון, וכולם הי' מכמים בטולטילא וחיברו פסקים ושיטוי הגה"ה על התלמוד ונאבד ממנו זכרם

מלבד ר' יעקב בעל הטורים שנשחר מלבד ר' יעקב בעל הטורים שנשחר השנשיל מהיינבורג. במח רגליו מוס בשני הל' מהיינבורג. במח רגליו הרח"ש, גוע זקן ושבע מהייב מפרד לחק מנור הרח"ש ל חביו מיים בשני הח' ש"ח ש"ל לחודש תרחשון ומיים בנדור בעודל, ומיים העל הנו עלים היים ביום מחשה חדשים נהרגו רוב מבמי הדורות נעץ פירוש של מוס":

מעדני יו"ט

והרא חלק האחר אשר בו יחרן קושיות וסחירות וחיקוני הגרסאות וחילופיהן בפלפולים חריפים, והנה מקדם הי' נקראת מעדני מלך מלשון מתעדן ומתענג לאלו היושבים ועוסקין בפלפולי אורייחא, ונפטר רבינו בעל חר"ט בו' אלול שנת ה' חי"ד ונשאר אחריו עשרה בנים ובנות מגדולי הדור, הג"ר משה מפראג, הג"מ ר' שמואל מבריסק, הג"ר אברהם ר"מ בסקאלא, הה"ג ר' לו מבריסק והג' ר' יהודה ליג, אשר נשבה בגדרות ח"ח ונפדה בטורקייא ובא אל העיר אובן ישן, והי' שם הרבה מהמחמינים בש"ך ימ"ש והתנהגו שם בהביה"ב לעשות עליו "תי שבירך" על כל מי שעולה ויהי היום אשר עלה הגרי"ל להתורה שמה וכחשר החחילו לעשות ה"מי שבירך", עשה לעקה גדולה נגד חוחו החיש וכל המאמינים בו דיקם א' מהכת' והרג אותו במנורה של ברזל ביום א' דחג הסוכות הי"ד, חתניו הי' הג"ר חהרן הלוי מירלש, הג"ר זחב סלאוועם הג"ר יוסף יעקב הכהן ר"מ בטוריסק, הג"ר שמואל ב"ש מפראג הג"ר יואל מבריסק, והג' ר' לבי א"ז של הגה"ק ר"ל מדדיטשוב,

תפארת שמואל

מוהר"ר אהרן שמואל קידנובר, כן הר"ר ישראל הנקרא מהרש"ק נולד בק"ק ווילנא, ומשם הלך ללמוד אלל הגאון רבי ר" העשיל מקראקא, והג' מה' גבריאל מקראקא, ועוד בימי סורפו הרבק העשיל מקראקא, והג' מה' גבריאל תורה בעיר מולדחו, ורבים הלכו לאורו והי׳ מביח דינו של הג׳ בעל חלקת מחוקק, יחד עם הג' בעל הש"ך, ובשנת תט"ו ברת עם גדולי העיר להמלט על נפשם ונטלו מאתו כל הכתבים שלו, וגם שתי בנותיו הקטעות

הרגו רח"ל, ויסופר כי בהיותו הולך נדוד בהגלות התר, בא לקראקא על תג הסוקות, ושם התאכסן אצל נגיד א' וכליל ראשון אחר הסעודה, התחיל חתנו של הבעה"ב להכין א"ע על השיעור אשר ידרוש הראב"ד שם, רבי

1. BIOGRAPHY OF THE ROSH

c.1250	Born in Germany into a distinguished Rabbinic family and descended from Rabbeinu Gershom
1260s	Studied under his older brother Chaim and subsequently under the Maharam Mirottenburg
1283	Send his son Yehuda to live in Spain
1298-9	The Rindfleisch Massacres: - A Bavarian nobleman named Rindfleisch accused the Jews of ritual
	murder and of desecrating the Catholic host. He led a viscous mob in the wholesale slaughter of
	the Jewish communities of Southern Germany and Austria. Over 100,000 Jews and 120
	communities were destroyed, including the entire community of Nuremberg, including their Rav
	Mordechai ben Hillel - the Mordecai Hakadosh and his whole family
c1300	The Rosh convened a synod to determine the distribution of property of the victims of the
1202	massacres who had left no heirs
1303	Due to rising persecution and fears that he would be captured and ransomed like his Ray, the
	Maharam, the Rosh left Germany for Montpelier, Provence. He was dissuaded from staying in
	Montpelier due to the philosophical approach of the Jews there
	The Rosh himself was independently wealthy as a money-lender but lost his wealth when fleeing from Germany and died in poverty
1306	He arrived in Barcelona, Spain where he was warmly received by the Rashba. He was involved in
	the Barcelona Decree of the Rashba issuing a ban on studying philosophy under the age of 25.
c.1310	The Rosh became the head of the community of Toledo with full jurisdiction over Jewish affairs.
	Upon the death of the Rashba, he was acknowledged as leader of Spanish, as well as German,
	Jewry
	The Rosh remained an Ashkenazi, although living in Spain. Spanish Jewry was thus influenced by
	Ashkenazi ideas including a strict opposition to the study of philosophy. His main students were
	Rabbeinu Yerucham and his 8 sons, the most famous of which is R. Yaakov Ba'al HaTurim
1328	died in Toledo

2. TORAH WORKS OF THE ROSH

Halachic Compilation (the Rosh)

written following the Talmudic tractates and not in a new codified form like the Rambam. The Rosh quotes opinions - Rif, Tosafot, Rambam before giving his own opinions. This work became the standard halachic text before the Shulchan Aruch

The Shulchan Aruch used the Rosh as one of his 3 sources of psak in formulating the Shulchan Aruch

Teshuvot

Tosafot HaRosh A collection of the Tosafot's commentaries on the Talmud with the

Rosh's own input

Commentary on parts of the Mishna

Orchot Chaim

Zeraim (except Berachot) and Taharot

a short ethical work

3. COMMENTARIES ON THE ROSH

• Korban Natanel Rav Nataniel Weil

• Ma'adanei Melech Rav Yom Tov Lipman Heller (The Tosafot Yom Tov)

Ma'adanei Yom Tov ditto
 Lechem Chamudot ditto
 Pilpela Charifta ditto

4. THE AGE OF MASS EXPULSIONS

Frequent antisemitic attacks and pogroms increasingly involved accusations of :-

- ritual murder
- blood libels
- desecration of the Catholic host

The Jews were expelled from the following areas in the following years:-

1290	England	1439	Ausburg
1293	Naples	1442	Bavaria
1306	France	1454	Moravia
1360	Hungary	1453	Breslau
1381	Strasbourg	1475	Trent
1384	Lucerne	1485	Peruggia
1408	Berne	1486	Gubio
1421	Vienna	1490	Geneva
1421	Linz	1491	Ravenna
1424	Cologne	1492	Spain
1428	Freiburg	1497	Portugal
1436	Zurich		

5. BIOGRAPHY OF THE TUR - R. YAAKOV BEN ASHER (BENAROSH)

1275 1280s	Born in Germany into a distinguished Rabbinic family and descended from Rabbeinu Gershom Studied under his father, the Rosh
	,
1303	Fled with his father to Spain
1328	Upon the death of the Rosh, his brother Rav Yehuda took over as head of the community in
	Toledo (and in fact married two of his nieces in order)
	The Tur was extremely poor in Spain - he records that he did not have enough money for Shabbat
	clothes
c.1340	Left Spain to settle in Eretz Yisrael but died on route in Chios, Greece

6. TORAH WORKS OF THE TUR

Kitzur Piskei HaRosh	a complication of the halachic rulings of his father
Ba'al HaTurim	a short commentary on the Torah, often focussed on the 'Remez' level of the
	pesukim, including gematriot and comparisons with other such usages in the
	Tanach
Perush Hatur HaAruch	A longer and more detailed perush, giving insights particularly into the commentary of the Ramban
Arba Turim (the Tur)	A new codification of halacha based largely on the halachic positions of the Rif, the Rambam and of his father, the Rosh but also bringing in the other views of Geonim and Ba'alei HaTosafot

קיקוון דיונה. [6] אמר רב פחינות באמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבח מה פעם מפני

שהאור מסכסבת בהן . שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מה טעם לפי שאין נמשכין אחר הפחילה: ב בעא מיניה אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מהו שיתו לתוכן שמן כל שהוא וידליק. מי נזרינן דילמא אתי לאדלוף בשנייהו או לא . המר ליה אין מדליקון . מאי טעמא . לפי שאין מדליקין . פי' לפי שאין מדליקין בשנייהו (ש) ולא הוי גיורה לנזורה דודאי אתי לאטויי לפי שאין ממשך כלל אחר הפתילה

הלכך אם נתן לתוכו שמן לא היי אלא חד גזיכה. הכורך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו . במה דברים אמורים להדליק אבל להקפית מוחר. פירש רש"י להקפית שמביש האנוז תחת הפתילה כדי שתהא לפה ולא תעבע בשמן. ורב

אלפס זיע פיי דכורך אומו תוך ראש הפמולה כדי שתהא עבה ולשון כורך דבר שמדליקין בו

על דבר שאין מדליקין בו משמע כפירושו מיהו קשר דהייט להדליק כיון שכרך אותה בחוך הפתילה לעבות אותה . וי"ל [8] דבסונה תליא מילתא היכא דסוון רק לעבות ראש הפתילה

אט"פ שמדליקן יחד מותר דמידי הוא טעמא אלא משום גזירה בעינייהו והיכא דכוון להקפות

ליכא למינזר . אמר רב ברונא אמר רב חלב מהוחך וקרבי דנים שנימוחו טחן לחוכן שמן כל שהוא ומדלוק: [דף כא ע'ב] ג אכזן ר' זירא אמר רב ממנה אמר רב פתולות ושמנים

שאמרו הכמים אין מדליקון בהן בשבת מדליקון בהן בחנוכה בין בחול ^אבין בשבת קסבר

אסיר להשתנוש לאורה ולא אתי לאטויי [צ] ותו ממדליקין בהן בחטוכה בשבת א]מכלל דאי כביא

לא מדליקין לה ש"מ כבתה אין זקוק לה . והא דמניא [1] מצותה משחשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק לאו דאי כביא הדר מדליק לה אלא דאי לא אדליק מצי מדליק אבל

מכאן ואילך עבר הימן . הלגך אט"ש שמחרן חירון אחר ראוי להחמיר ולהדליק כר חטכה בתחלת הלילה וכראה דלרידן שאנו מדליקין כר חנוכה בפנים ואין היכרא אלא לבני ביח אין

להקפיד על זה. אי נמי לשישרא שיש ליהן שמן בנר שיהא דולק (א) כשישור הזה. [ר] איצ

אם אחר שדלקה כשיעיר הזה רצה לכבותה או להבתמש לאורה הרשות בידו . עד שתכלה

רגל מן השוק עד כמה. רבי יוהגן אמר עד דכליא ריגלא התרמודאי פירום עלים ידועים

אלם ונקראים תרמודא ובני אדם המכיאין אותם נקראים תרמודאי (ב) ומתעבבין עד אחר

בקשה כמו חצי בעה עד במניעין לבתיהם: ד הציר מצימ נר חנוכה נר אים וביתו .

והמהדרין נד לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק

במנה מכאן והילך פיחת והולך. וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך. טעמייהו דבית שמאי בנגד ימים הנכנסים אי נמי כנגד פרי החג. וטעמייהו

קבית הלל כננד ימים היוצאים אי נמי (כננד) מעלין בקודש ולא מורידין: ת"ר נר חטכה מנום להנוחה [ש] על פתח ביתו מבחוץ . ואם הים דר בעלייה מניחה בחלון הסמוך לרשות

הרבים. ובשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו. אמר רבא ולריך נר אחרת להשתמש

לאורה . ואי איכא מדורה לא לריך . ואי אדם חשיב הוא אע"ב דאיכא מדורה לריך . מאי

חנוכה . דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למיספד בחון כ] [ודלא להתענות

בהון] שכשוכנסי יוונים להיכל טימאו כל השמנים שבהיכל וכשנברו מלסות בית השמונאי

ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן [ח] שהיה מינה בחוחמו של כהן גדול ולא היה בי

להדליק אלא יום אחד ונעשה בו נס והדליקו בו שמנה ימים לשנה אחרם קבעום ועשאים ימים עובים בהלל והודאה . תנן החם נץ היוצא מתחת הפעיש ויצא והזיק חייב . גמל

כוסג

במה מדליקון פרק רבינו

ששובין שמנים קמ"ל דלא: [דף נא ע'א] [פ] תוספתא כל אלו באמרו אין מדליקין בקן בסבת ב" [*] לכש שוכה דהרוה בעמרניחה דהית ביה כמין למר נפן גדל בין העץ והקליפה. ולה בחוסן המר הביי כתנה דדייק ולה נפיץ. ולה בכלך המר שמוהל שהילתינהו אבל עובין מהן מדורה בכבת בין להתחמם כננדה בין להשתמש לאורה בין ע"נ קרקע בין ש"ע מערה ולא אסרו הלא לעסותן סחילה לנר. ולא בסמן קיק מאי שמן קיק אמר שמואל שיף אחד יש בכרכי הים וקיק שמו. [2] ירושלמי הנא דבי ר' יסמעאל ואת הקאת זו קיק. רב יצחק בר יסודה אמר משחא דקאוא פי' רש"י שמן העסוי מגרעיני צמר גפן. ר"ל אמר כולהו נחותי ימא ואמרי כולכא שמיה . ילחק בר זעירא אמר נושקרא שמיה . ולא בפחילת יאידן אחוונא בעמרניהא דאית ביה ביני ביני. ולא בפתילת המדבר שבראי . ולא בירוקה שעל פני המים אוכמתה דארבה. תנה הוסיפו עליהן של שיער ושל למר. ולא בזפת זיפהה . לא בשעוה קירותא. תני עד כאן ססול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים. י"מ פסול פתילות אם הניחם בשמן כשר מכאן ואילך פסול שמנים אם הניחם על פתילה כשירה אבל אין השמן והפתילה מדובקין כאחד. אבל אם כרך הפתילה ועשה ממנו כר אפילו מהנך שמנים יפתילות דאסירי כל חד וחד לחודיה שרי כשהן דבוקין יחד. דלא שייך הכא טעמא דאין משך אחר הפתילה כיון שהוא דבוק לפתילה וגם הפתילה אינה מסבסכת כיון שהבמן דבוק לה. [ב] ודחקו לפרש כן להתור נר [בעור] שעושין מפתילה של קנבום שהשמן פשול והפתילה שפולה [נ] כדתנן כל כיולא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשהן אלמא פשהן איקרי עץ וקנבום דומה לו ולא שרי אלא פשהן [ד] ונראה לרבינו הם שאין לפרש כן אלא פחילית שאשרו וקנבום דותו כו דמו של מנון סוקנבום מותר להדליק בו דלאו יוצא מן הפין היא אוא מין זרע פ סוא כדאמרינן במנחות [דף טו:] קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרבנן ופבתן נמי בכלל זרעים הוא אלא דאינעריכא למיתני פשתן משום דאיקרי עץ כדכתיב ותטמנם בפשחי העץ [ה] וכן איכא מ"ד עץ שאכל אדם הראשון פשחן היה . ועוד הביא ראיה רביע הם דלאו פן הוא מדאמר פ׳ כיצד מברכין (דף מ:) כל היכא דשקלת לפירא ולא הדר אילנא וקמפיק פירת לא מברכינן עליה בורא פרי העץ וקנבוס ופשהן אי שקלת לפירא דחיינו הורע לא הדר אילוא ומפיק ומטעם זה נמי יש להכשיר צמר נפן דלאו עץ הוא דאי שקלה לפירא לא הדר מפיק אילנא ודלא כפירוש רש"י שפירש לקמן במהניי [דף כז:] כל היולא מן העץ קנבום ולמר גפן. והכי איתה בתשובת הגאונים ולענין למר גפן בשאלתם אם מותר להדליק בו בשבת או אשור אם יולא מן הפרי הוא או מן העץ הבין חזינא שמותר להדליק בי פאינו ממיני הטץ שאין לך פסול פתילות אלא מה שמנו חכמים במשנה קמייתא דבמה מדליקין והוי יודע שהרכה מדליקין בי ואין לך מי שמדליק בפחילת האידן או בירוקה שעל פני המים . מיותר על זה שלא מצינו אדם בבתי ישיבות [י] שנמנע ממנו ואין בו אישור כל עיקר והרי קנבום שהוא קשה מלמר נפן ואינו אלא פרי האדמה ומותר להדליק בו. פשיטא שעיה אינטריכא ליה מהו דתימא על ידי פתולה נמי לא קמ"ל . פירש רש"י על ידי פחילה נמי אם כרך שעוה סביב הפתילה ועשה ממנה נר קמ"ל דשרי . וכן נוהגין בחשכמ ובלרפת להדליק כרות של שעום בשבת "וחבמי נרבוכ"ל ז"ל אוסרין להדליק נר שעוה ומפרשי הכי מהו דתימא לפתילה כמי שאם עשה כר של שעוה והניחה בנר ונתן שמן עליה אימא לא קמ"ל כיון שדולקה גם עם השמן מוהר . אבל נר של שעוה בלא שמן אסור להדליק בשבה. ולא נהירא דכיון שחומ עושה הפתילה של שעוה אלא להדליק בו עם הצמן הכי נמי [1] הוה מצי למימר זיפתא אולטריבא ליה . וטוד דאי הנר לבדו אסור בלא השמן א"כ השמן מאי אהני ליה הא אמרי" [ה] לקמן כרך דבר שמדליקין על דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו והוא הדין הכא אע"פ ביש בפנים ובחוץ דבר שמדליקין בו אלא שהששה שהיא ממולעת ביניהם אין מדליקין בו [6] מכל מקום שני השמנים הוי כרך דבר שמדליקון בו על דבר שחין מדליקין בו . וכן בשמעתין דקתני כרך דבר שמדליקין על גבי דבר שאין מדליקין בו הוא [י] נותן את הפתילה בשמן וחוכא שמי דברים שמדליקין בו אפילו הכי הסור . וחין להתיר בשביל שהפכול בחמוש דנה מסתבר לחלק. אבל לפירוש רש"י דמפרש היינו נר בעוה לה קשיה המהי לה קחמר זיפתא אילטריכא ליה לפי שאין דרך הזפת לכרוך סביב הפתילה לעשות ממנו נד. ובספר העתים הביא מתשובת הגאונים וששאלתם אם מותר לכרוך שעוה על הפתילה של פשתן ולהדליק בה בשבת. כך ראינו דאסור לעשות כן דקאמר ולא בזסת ולא בשעוה ותני עלה עד כאן פסיל פתילות מכאן ואילך פסול שמנים ואמרינן עלה פשיטא שעיה אינעריכא ליה עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים ואמריון עלה פשיטא שעה אינטריכא ליה עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים ואמריון עלה פשיטא שעה אינטריכא ליה מהו דתימא לפתילה נמי לא קמ"ל לפתילה שעוה שריא להדליק בה אבל במקום שמן לא. האת הבירה בעל גמל חייב. היית חטוני הייב. ר' יהודה אומר בנר ובתשובה אחרת אשכחן נמי הכי ואבוקה של שעיה ששאלתה לא חזי לנא מעולם מאן שהחירה פעור מפני שהניחה ברשות: האבוקה של שעיה ששאלתה לא חזי לנא מעולם מאן ובתשובה מחוכת חשבתן כמי הבי וחבוקה של שעיה ששמתה לח חני כל מעוכם מהן צ חנוכה פעור מפני שהניחה ברשות: 1. אבשי רבית משמיה דרבה זחת הומרת לה חנוכה דמדליק בשעוה בי שמשי וכולהו רבוותא דחזינן הוו אכרי ע"ב מספר העתים. ורואה אני צימויה [להניחה] בתוך עשרה דלו מלקה דחזינן הוו אכרי ע"ב מספר העתים. ורואה אני צימויה לונכבר בלומלה מנמל ורוכבו. דילמה ליח משרחת ליה אחי לאימועי ממלוה. אע"ג דרהי ליח שהם מפרשים מהו דרומא לפתילה ממו השיבו הפקיל כמו שפירשו הפתיל ניוור מסול פתילה למנה מעשרה. כראמר רבינא משמיה דרבא וגם איכא פרסום הום עם כשה מו במירש בשיר לומר ליון דרך להניחה כל כך למטה. וכן כתוב בפירוש רבינו חנואל שמורה בשיר לאור אין דרך להניחה כל כך למטה. וכן כתוב בפירוש רבינו חנואל שמרכה משברה: אבור רב "הונא דרש רב נתן בת מניותי משמיה דרב שכרכה שביב הפתילה והדליקה אנו פסול במנים שנתן השעוה על הפתילה בני מדרך ביווא משמה מתשרה: אבור רב "הונא רב נתן בת מניותי משמיה דרב שבינה מרכבה במשל הדרש רב נתן בת מניותי משמה ביווא משמיה במולבות המשלה במולבות מו משמים בתוך השעורה בות אות המשורה במולבות המשרה במולבות ביווא משמים בתוך השעורה בות המשרה במולבות המשרה במולבות בת המשלה בתולבות המשרה ביווא מולבות בתולבות הוו הכהו בתוך המשורה בתולבות המשרה בתולבות המשחה של בתולבות המשרה בתולבות המשרה בתולבות המשרה בתולבות המשל המשל המשל בתולבות המשלה בתולבות המשלה בתולבות המשלה בתולבות המשלה בתולבות המשל המשל המשל בתולבות המשלה בתולבות המשל המשלה בתולבות בתולבות המשלה בתולבות בתולבות בתולבות המשלה בתולבות המשלה בתולבות בתולבות המשלה בתולבות המשלה בתולבות המשלה בתולבות המשלה בתול

טשושה ששוב ששוב של החור דבר במדליקו כו על גכי דבר שלון מדליקן בו כוי. ולפי זה היה לחור להחור להשתים לו המני המות המות במדליקו בו כוי. ולפי זה היה לחור להחור להחור להחור דבר במדליקו בו על גכי דבר שלון מדליקו בו כוי. ולפי זה היה לחור להחור ל

הגהות הגר׳א מן מכלל. נמחק (ועיין כמדושי הכמכין): כן דלה להתעות בהן. נמחק: קרבן נתנאל

תפארת שמואל

(h) כשיעור הזה אינ אם אחר כדל: (ב) ומתעכבין עד אחר שקושה החתה וכו' . ות'ת עדיין החתה הוח היותן כל הלילה ודלא כהרתבים ז'ל שהכה שה או היוד ולא הדליק עם שקיעת החתה מדליק עד שהכלם רגל מן השוק עבר זה הומן לא ידליק אכל אם עבר כל כלילה ולא הדליק לא ידליק ביום מחרת דשרנא בעיהרא מאי מהני וכן לא ישלים בלילה שלאחריה שכבר עבר זמנו וכחוספות כתבו דלדיין

פרק שני [א] הינ לכש שוכח דחרות ען בעלמת הות בעמרניתת: [ב] ודחקו לפרש כן להחיר כר שנה שנושין מפחילה של קנום. כלותר ליישב התנהג שנוהגין בלרפת להדליק נר של שעוה כמו שנחה רכינו בסתוך וחינו מלוי שם פשחן כמו קנבום: [ג] בדתנן כל היוצה לקיין של שעוה כמו שנחה להיי לקיין של שלח היוצה להיים שחין לפרש כן חלת פחילות שתסרו חכמים חסורות ככל ענין. פי ודתי

של שעוה כמו שכחב רבינו בסוקרן ואינו חלוי שם ספחן כמו קבוסו [2] בדתבן כל היולה לפיץ מדר שביח בלילם שלחפיה שבבד עביר של לחות היו ליות מחות שלחות בל ענין פיו ולא שמנים שלחברו תמוים אל אחברו אלו להשתמש בחורח שון . אבל ענין פיו ולא שמנים שלחברו תמוים אל אחברו אלו להשתמש בחורח שון . אבל ענין פיו ולא שמנים שלחברו תמוים אל אחברו אלו להשתמש בחורח שון . אבל ענין פיו ולא שמנים ביות ולא להשתמש בחור שון . אבל ענין פיות שות היות מחר דלל כתכיו לפילו כי דבוק בהו ניו אור מסבסך בהן : [ה] וכן אינה מיד ען שאבל אחברי שלח לחללו שום היו ליות מחסב דמנה בס כן יון ורע בהו וחות מחסב ביות לחללו שלח היות שנח בל היות ביות בל היות בל היות בל היות בל היות בל שלח בל ביות בל היות בל היות בל היות בל ביות בל ביות ורע בל היות היות בל היות בל ביות בל ביות בל היות בל היות בל ביות בל ביו

7. THE ARBA TURIM

Orach Chaim: dealing with everyday halachot, including the Sabbath and festivals, the prayers

and the Mitzvot which one has to observe every day

Yoreh Deah dealing with 'issur veheter', mainly with the laws of kashrut, shechitah and all

questions of the Jewish dietary laws. It also contains the laws of idolatry, vows,

charity, the study of the Torah, laws of mourning, etc

Even Haezer dealing with the laws of marriage and divorce and Jewish family life

Choshen Mishpat dealing with Jewish civil and criminal law

Differences between the Tur and the Mishne Torah of the Rambam:-

• The Tur includes only the current halachot; the Rambam includes ALL Torah

- The Tur includes only practical halachot; the Rambam also deals with ideology and Torah philosophy
- The Tur quotes sources; the Rambam does not
- The Tur often brings opinions without a final psak; the Rambam's aim is to give one psak
- The Tur introduced a new format for his code, not based on the Rambam and (unlike the Rosh and Rif) not based on the mesechtot of the Talmud

8. STANDARD COMMENTARIES ON THE TUR

• **Beit Yosef** Rav Yosef Karo (Shulchan Aruch) (1488-1575)

• **Darchei Moshe** Rav Moshe Iserlis (Remo) (1530-1572)

• **Bayit Chadash (Bach)** Rav Yoel Sirkes (Pnei Yehoshua) (1561-1640)

• **Drisha U'Prisha** R. Yehoshua Falk (1555-1614)

TUR

X

בית חדש

בהמה טמחה הסור מריטים דכחיב גמל גמל ולרבי שמעון נפקח

בא א הדב וכו'. נפרק קמא דנכורות (ו:) קאמר לרבנן נפקא לן דמלב

יורה דעה פא דברים היוצאים מן החי

בית יוסף

מא פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן [א] מי רגלי אדם מותרים: [ז] תינוק עד מתי יונק:

חלב בהמה וחיה מכאה או מרפה וצירה וכו׳ אסורים. סשוט לן מאת הגמל ופרכינן הא לאו הכי הוה אמינא דחלב בהמה טמאה שכיא בפרק המא דנכורות (ז.) דחלב בהמה טמאה וצירה אסור ודין חלב טרפה ומאי שנא מהא דמניא הטמאים לאסור צירן רוטבן וקיפה שלהן ופריקו

פשוט בפרק כל הכשר (קטו:) ובפרק בהמה המקשה (סע.) וכן כתעו הרו"ף (יע.) והרא"ש (סיי נג) בפרק אלו טרפות. וכחב הרמב"ם בפרק ג' מהלכוח מאכלות אסורות (ה"ו) שאף על פי שחלב בהתה טמאה אסור מן החורה אין לוקין עליו שנאמר (מקרא יא ח) מבשרם לא תאכלו על הכשר הוא לוקה ואינו לוקה על החלב: ומ"ש דמי רגדיה אסורים לא שנא דחמור וכו'. נכרק קתא דבכורות (ז.) בעו מיניה מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ומיבעי ליה דפוסים וגמלים דסוסים וגמלים לא מיבעיא להו דלא עס מיא עול מיא נפוח דחמור דעכירי ודמו מגופיה קא מימללי ואסירי או דילמש מיא עול מיא נפות והאי דעכירי הבליה דבישרא

הוא א"ל רב ששת תניתוה שהיולא תן העתא עתא תעתא לא האתר אלא מן הטמא והני נמי מינא דטמא נינהו. ופירש רש"י מטמא. הרי משמע מגופיה דטמא מן הטמא משמע מינו של טמא הן דדמן לחלב. ואיכא דאמרי דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו דלא שתו להו אינשי כי קא מיבעיא להו דחמור דשתו אינשי דמעלו לירקונא מאי אמר להו רב ששם חניתוה היולא מן הטמא טמא והני נמי מטמא אחו. ופירש רש"י והני נמי מטמא אתו. שבחוך העמא היו ואף על גב דלאו מגופיה מימלצן אסור. ומשמע דללישנא בתרא בכל מי רגלים דטמאה קא מיבעיא ליה אלא דנקט מי רגלי חמור משום דאורסא דאינשי למישתי וכיון דפשט ליה לאיסורא שמעינן דכל מי רגלי טמאה אסורין. ונראה מדברי הרא"ש שם (סי' ו) דהלכחא כלישנא נתרא להחמיר בשל תורה אבל הרמב"ם כתב בפרק ד' מהלכות מאכלות אסורות (ה"כ) עור הבא כנגד פניו של חמור מוחר באכילה מפני שהוא כמו הפרש והמי רגלים שהן מוחרין נרחה שהוח פוסק דחפילו מי רגלים דחמור מוחרים אן וזה חימה דאפילו אם תמלי לומר דסבר דליח הלכחא כלישנא נתרא דמחמיר היינו להתיר מי רגלים דסוסים וגמלים אבל מי רגלים דחמור דללישנא קמא נמי אסירי איך יחכן להחירם והרב המגיד נדחק בפרק ג' (ה"ג) כדי לחרץ וה: בתב המרדכי נפרק שמנה שרלים (שנח פיי שפג)

הלכות דכרים היוצאים מן החי

סימן פא

פרטי דמני דינים ביוה הסימו

[א] חלב בהמה וחיה טמאה טו צירה ומי רגליה אסורים: [ב] גבינות שנעשו מחלב בהמ מצ טרפה: [ג] יאלי דיחמורתא מותר: [T] עור הבא כנגד פניו של חמור מותר: [ה] חלב בהמה וחיה הטהורים ומי רגליהם מותר: מי חלב אם הם מותרים: [I] דין חלב אשה חלב שנמצא בקיבת טרפה שינקה מן הכשרה: [I] דין חלב אשה שפירש או לינק משדיה ועד כמה תנוק יונק ואם פירש אם מחוירין אותו: [ח] דכש דבורים מותר ואף על פי שמרתיחין אותו עם גופי הדבורים שבתוכו: [0] דבש גיזין וצרעין אם הוא מותר:

א טרפה וצירה (b) אלב בהמה וחיה טמאה או טרפה וצירה (c) או ומי רגליה לא שנא מי רגלים של חמור לא

משחבת קרא במידי דלא חזי לן וכוי
ודכותה לריך לפרש גני בילי עוף טהור
וטמא עיין לקמן סוף סימן פ"צ:
ב ומ"ש דמי רגדיה אסורין דא
שגא דחמור וכו'. פסק כלישלא
בחלה דכב ששת בפרק קמא דבכורות
להחמיר גשל מורה אבל הרמב"ס בפרק
ד' מהלט
ד' מהלט
ד' מהלט
עליו דאפילו כ

טמאה דחמור מיהא אסור ונראה שטעתו

מדמותבינן עלה דלישנא בתרא מדתניא

אילטריך סלקא דעתך אמינא הואיל

ונטהוכה חידוש הוא דליכא מידי דאתי

מחי ושרייה רחמנא והאי חלב כי אבר מן

החי הוא ושרי והילכך אפילו בעתאה נמי

לישחרי המ"ל וחלב טהורה מנ"ל דשרי

דכחיב ארץ זבת חלב ודבם ואי לאו דשרי

מפני מה אמרו דגש דעורים מוחר מפני שמכניסום אוחו לגופן ואין ממלום איחו מגופן וטריקו הוא דאמר כרבי יעקב וכו' ובחר הכי קאמריען כמאן אולה הא דחנן (מכשירין פ"ו מ"ד) דגש הגוין והלרשין טהור ומוחר באכילה דלא כרבי יעקב וסבירא ליה להרמב"ם דהלכה כסחם משנה דמכשירין דדגש גדן ולרעין מוחר באכילה וטעמא משום דמכניסין אוחו לגופן ואין ממלות אוחו מגופן ודתויא גדי דגש דשרים ואין חילוק בין דגש דבורים לדגש גזין ולרעין ולפי זה כל מי רגלים לא שנא דחמור לא שנא דשאר טמאה שרי ולרעין ולפי זה כל מי רגלים לא שנא דחמור לא שנא דשאר טמאה שרי כיון דאין ממלות אוחן מגופן ללישנא בחרא וכדקש"ד אמאן דמוחביען לרב ששח הכי נקטינן וליח הלכהא כרב ששח דאמר כרבי יעקב אלא כסחם משנה דלא כרבי יעקב וגם רבינו חם (ספר הישר חלק החידושים פיי הקלא) פסק כסחם משנה זו וכמו שיתנאר בסוף סימן זה בס"ד ובשלחן ערוך הביא שתי הדישות ולא הכריע:

נקונטרם אחרוןן ומי רגליה לא שנא מי רגלים של חמור וכוי. והרמצ"ם מתיר אפילו של חמור וממהו עליו וכתב מהרו"ך (דרישה סוף אות א דהרמצ"ם היה גורם גירסא אתכת בנתרא ותימה הוא לכדות מלצנו גירסא אחרת דלא רמיוא לא בדברי הראשונים ולא כדברי האחרונים ועיין בחיבורי כתבתי לע"ד דרך נכון בישוב זה זעד באון:

discourse free has now one

פרישה

שא (מ) חלב בהמה וחיה ממאה כו' אסורין. נפרק קמא דבכורות יליף
זה מקרא והא דלריך קרא לאסרו ולא אסרינן ליה מסברא הואיל והיא
אסורה ממילא אף חלבה אסורה משום דהוה אמינא מדהמיר לך קרא חלב בהמה
טהורה כדכתיב ארץ זבת חלב ודבש ואי לאו דשרי היכי משחבת קרא ולא מלינו
דבר אחר הבא מן החי דמוסר זולת חלב וכילים והיה אמינא דגט מטמא מותר
לכך אינטריך קרא ללמד שאסור ואע"ם די"ל שאני חלב טמא דגלאו איסור את
מן החי איכא החם איסורא דטמא וא"ר אף אם נאמר דאיסור אבר מן החי הוא
גד חלב איסור בהמה טמאה וחיה טמאה כמקומו עומד איסורה והדרא קושיה
לדוכתה למה לי קרא לאסרה י"ל דהא מבואר לעיל סימן ס"ב דלא סלו חרי איסורי

דרישה

פא (א) ומי רגליה לא שנא מי רגלים של חמור לא שנא של שאר בהמה וחיה הממאים אסורין. בפרק קמא דבכורות בעו מיניה מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ותיבעי ליה רסוסים וגמלים דסוסים וגמלים לא מיבעיא להו דלא עכירי ולא דמי לחלב מיא עול מיא נפק כי קא מיבעיא להו דתמור דעכירי ודמי לחלב מאי מגופיה קא מימצצי

איסור בהמה טמאה ואיסור אבר מן החי יחד ואם כן הוה אמינא הואיל והוחר איסור אבר מן החי בטהורה הוחר נמי איסור אבר מול מעמא בטמאה להכי אילטריך קרא איסור אבר מן החי בגדיה הא שנא שיר אבר שד חבור דא שנא שד שאר לאסור: (ג) ומי רגדיה דא שנא שיר אבר שד חבור דא שנא שד שאר בהמה. משום דבנמרא לא מינטיא אלא כאל ממור הואיל ועסיכי הם וגם יש בחבר מול ליוסו ולפי מאי דפשט החם כולן אסורות לכן כמב רפינו ליש וכיי שריון שאר מי רגלים ולא חשמין לה לפירשא משום דאמריען כמו דאשכחינן בחבר יי מתור יפין של ליקונא כמו כן יפין שאר מי רגלים לשאר עינים אלא דמי או ודעין וכן כתב כית יוסף עיין שם בד"ה עור הבא כנגד פניו של ממור ועיץ דרשה:

תניתוה היוצא מן הטמא טמא והני נמי מטמא אתו ופירש רש"י והני נמי מטמא אתו שבתוך הטמא היו ואע"ג דלאו מגופיה מימצץ אטור וכחב ע"ז בית יוסף ו"ל ומשמע דללישנא בתרא בכל מי רגלים דטמא קא מיבעיא ליה אל מי רגלי חמור משום דאורחא ראינשי למישתי וכיון דפשט ליה לאיטורא שמעינן רכל מי רגלי טמאה אטורין ולפי מ"ש הבית יוסף דגם בכל לאיטורא שמעינן רכל מי רגלי טמאה אטורין ולפי מ"ש הבית יוסף דגם בכל